

CAPUT X.

Post causas fidei et unitatis disciplina Ecclesiae generatim consideranda est, tanquam objectum potestatis sacrae, et advocatiae principum.

ARGUMENTUM.

CCCLXXXIX. Disciplina summa generata.	CCCXCII. Regulae de mutatione disciplinae.
CCCXC. Ecclesia iudicat, quid divini juris, aut disciplinae sit.	CCCXCIII. Falsa quorundam principia et dicta.
CCCXCI. Eadem determinat disciplinam.	CCCXCIV. Impedimenta dirimentia matrimonii ad disciplinam pertinentia.

§. CCCLXXXIX.

DISCIPLINA tum rationem vitae, certi status propriam, ordinemque actionum et negotiorum distributionem secundum regulas illi statui accommodatas, tum hasce ipsas regulas denotat; quo modo appellatur disciplina domestica, militaris, clericalis, monastica. *Ecclesiae disciplina* per omnia juris sacri capita vagatur, quia etiam ea, quae juris divini sunt, certo modo determinantur, et certis temporibus, locis, per certos ministros, cum certis ritibus etc. peraguntur; ita ut iis, quae sunt immutabilia et substantialia religionis, semper adhæreat quidpiam *mutabile* et *accidentarium*; quod ad disciplinam Ecclesiae refertur, et in quo ratio disciplinae maxime sita est. Præcipua tamen disciplinae istius capita sequentibus numeris videntur posse constringi.

(a) *Exercitia religionis ac pietatis*, quatenus auctoritate vel concessione publica potestatis ecclesiasticae peraguntur, magnam partem ad disciplinam Ecclesiae pertinent. Istiusmodi sunt stata tempora conventuum sacrorum, formulæ publicarum precum, et canticorum, ornatus ac forma templorum, altarium, vasorum, vestium sacrarum, publicæ supplicationes, festa, et vigiliæ ac jeju-

nia, quæ præcedunt, sacra psalmodia, modus colendi sanctos, imagines, et reliquias sanctorum. Sed quod præcipuum, ipsis divinis mysteriis, nimirum sacrosancto Missæ sacrificio, dein septem sacramentis novæ legis multi insunt ritus, aliæque determinationes ad disciplinam Ecclesiae pertinentes; sacra Synaxis sub una vel utraque specie, baptismus per immersionem vel infusionem: pœnitentia occulta tantum, vel etiam publica, casuum reservationes, matrimonii impedimenta, tum quæ impedienda dicuntur, tum quæ dirimentia, variæ dein benedictiones tum hominum, tum rerum aliarum et quæ *sacramentalia* vocantur, maximam partem ad disciplinam Ecclesiae referenda sunt.

(b) Alterum disciplinae caput *in politia cleri* situm est; ad quam referuntur tum ordinatio et cooptatio in statum ecclesiasticum, tum quæ de vita et honestate ejusdem status sunt præscripta; istiusmodi sunt qualitates requisitæ ad statum clericalem, irregularitates, cœlibatus, varia privilegia et exemptiones, tempus, et locus, et minister ordinationis, seminaria clericorum; dein promotiones ad beneficia, istorumque genera varia, simplicia et duplicia; atque hæc majora, media aut infima; imprimis promotio ad officium pastorale, ac dignitatem episcopalem, electio primi ac summi pastoris, Romani Pontificis. Ad statum ecclesiasticum ordines religiosi figuræ multiplicis accensentur, eidemque, imo et universæ Ecclesiae magno decori, et adjumento sunt. In his omnibus multa insunt, quæ pro temporum ratione mutari possunt, et per leges disciplinares determinantur.

(c) Tertium disciplinae caput efficit *regimen ecclesiasticum*, sive forma, ac modus, quo potestas sacra a Christo instituta sese exerit: alia enim est jurisdictio cleri inferioris, quæ ad forum internum spectat: alia jurisdictio externa, quæ episcopis inhæret, certisque portionibus communicatur cum aliis, sive aliorum potius opera exercetur, quales sunt vicarii episcoporum, senatus vel presbyterium, id est, canonici ecclesiarum cathedralium. Cum inter episcopos constituti sint gradus jurisdictionis, iisque varia annexa jura et concessæ facultates, pro temporum ratione potestas sacra aliis atque aliis modis exercetur, nunc per concilia provincialia, nunc per metropolitas, et hierarchas superiores, nunc per ipsum summum Pontificem; cujus supremæ et universali jurisdictioni obesse non potest ea, quæ per ecclesiasticas leges introducta est forma regiminis. Dein quæ in summis hierarchis inest, potestas inspectoria, legislativa, et executiva aliter atque aliter exerceri potest, per relationes, synodos, nuncios, legatos, commissarios seu iudices delegatos: diversa est legum promulgandarum ratio, diversa iudiciorum figura, ac forma: ac varius in iudiciis criminalibus pœnarum rigor.

(d) Quartum denique disciplinae ecclesiasticae caput collocari potest in usu et *administratione temporalium* honorum, quæ ad peragendum divinum cultum, ad sustentationem ministrorum Ecclesiae, et

subsidium pauperum ac miserabilium personarum sunt necessaria. Eodem reduci possunt genera diversa beneficiorum, eorundem erectio, unio, divisio, suppressio, limites non tantum parochiarum, sed etiam diocesium, provinciarum, exarchatum, patriarchatum; quæ quidem omnia a disciplina pendent.

§. CCCXC. Si quis nunc circumspicit omnia, quæ hactenus jam enumeravimus, capita, satis distincte intelliget, quid *disciplinæ ecclesiasticæ* nomine veniat, et quam ea late pateat per omnes juris canonici titulos. His ita cognitis ad generales de illa regulas animo informandas progredietur, in quibus primo loco statuenda hæc esse videtur: *eadem potestas sacra, quæ ex institutione ac lege Christi de fide, ac divino jure infallibiliter judicat, pari auctoritate definire potest, utrumne et quatenus ad disciplinam variabilem, an ad jus divinum immutabile quidpiam pertineat*; secus enim, si quid divino juri adderet, vel detraheret, satis instructa non esset ad declarandum jus divinum, ac fideles rite docendos et dirigendos; cum sæpenu-mero obscurum et ambiguum esse possit, utrumne ad divinum et uniforme ac immutabile jus referendum sit quidpiam, an ad humanum, quod diversitatem et mutationem admittat. Exempla sunt hujusmodi:

(a) Dubitabatur ipso principio Ecclesiæ de circumcisione, ac legalibus cærimoniis, anne necessariæ ad salutem sint? Apostoli definirunt, non esse necessarias (1): posse tamen illis tum temporibus adhiberi: ipsi iisdem usi sunt (2): aliquanto post tempore habitæ sunt in Ecclesia non tantum ut mortuæ, sed etiam mortiferæ.

(b) Gravis inter Cyprianum ac Stephanum de iterandis sacramentis ab hæreticis collatis lis extitit; Cyprianus rem omnem ad disciplinam retulit, erravitque perniciose, si is error fuisset adoptatus (3): Stephanus traditionem errori opposuit, victoriamque retulit consensu omnium ecclesiarum, ac temporum.

(c) Par dubium de indissolubili vinculo matrimonii consummati inter fideles sæpe motum est; itemque, an præcedens ratum dissolvatur per aliud postea attentatum et consummatum (4). Usus Calicis extra Sacrificium Missæ ad disciplinam refertur ab Ecclesia catholica; contra protestantes eum juris divini esse volunt.

(1) Act. XV, v. 28. — (2) Act. XXI, v. 21.

(3) Eleganter ea de re disserit Coustantius in epist. Rom. Pontif. p. 254. Add. c. fin. de baptism.

(4) C. fin. de sponsa duorum.

§. CCCXCI. Altera est regula: *potestas statuendi, et mutandi ea, quæ sunt distincta a jure divino et disciplinam Ecclesiæ proprie dictam efficiunt, pertinet ad hierarchas sacros, penes quos est potestas rectoria Ecclesiæ*. Nam ea est potestas spiritualis, commissa a Christo et contenta in potestate pascendi, et regendi, solvendi et ligandi, ac designata per claves regni cælorum; quæ quidem potestas consensu doctorum catholicorum omnium sine sacrilega simonia haud posset temporali pretio emi, aut vendi. Ea potestas, ejusque exercitium ac dispositiones sunt medium, quo fideles ad finem beatitudinis supernaturalis diriguntur: accedit, quod hierarchæ Ecclesiæ hanc disciplinam informandi potestatem nullo non tempore exercuerint, quemadmodum infiniti canones disciplinares testantur. Enimvero secundum principia juris publici universalis, qui potestate ac imperio pollet, idem et modum, quo ea exercenda est, sive regimen, definire debet; cum potestas sine regimine otiosa sit, et imperium vi notionis in jure consistat determinandi ea, quæ ad propositum finem necessaria sunt, et determinari non uno modo possunt.

§. CCCXCII. Tertia regula ipsas mutationes, rationesque mutandæ disciplinæ respicit; ad quem locum plura pertinent, distinctius evolvenda.

(a) Non omnes canones paris conditionis sunt, nec pari ex causa, etsi possint, mutari solent; sunt enim nonnulli ab universa Ecclesia recepti, et totius antiquitatis reverentia consecrati: alii per sese videntur uniformitatem poscere: alii ad tuendam status ecclesiastici honestatem, removendum peccati periculum necessarii sunt. De hoc genere illud est effatum S. Augustini: *si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia... quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanie est* (1).

(b) Alia vero sunt, inquit idem S. Doctor, *quæ per loca terrarum, regionesque variantur* (2). Totum hoc genus rerum liberas habet observationes: nec disciplina ulla est in his melior gravi

prudenticque Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam ad quamcunque forte devenerit. Hoc non obstante receptas in quadam ecclesia consuetudines non facile mutandas esse, idem monet: ipsa quippe mutatio consuetudinis etiam, quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa, consequenter noxia est (3). Minuitur difficultas mutationis, si per eam, quæ aliis locis alia extitit disciplina, ad uniformitatem cum Ecclesia Romana reducatur; de qua uniformitate celebrat extat locus ex epistola Innocentii P. ad Decentium (4).

(c) Mutationem canonum aliquando fieri necessario ab Ecclesia, aliquando cum ingenti utilitate, omnino exploratum est; cum enim mores hominum sint mutationi obnoxii; necesse est, ut, si antiquis moribus novi adversentur, per regulas antiquas contrarias ad bonum perducantur; non iisdem moribus animi semper laborant, uti nec corpora: unde contraria pro vario morborum genere medicamenta sunt adhibenda. Ac si omnia, quæ in condendis antiquis canonibus intercesserunt, ad substituendos novos consentiant, scilicet *auctoritas legislatoris, utilitas subditorum, facultas parendi*, et conditiones aliæ; cur robore careat, quod de novo præcipitur? Quicumque disciplinaria decreta, quæ nova sunt, aut apostolicorum temporum non æqualia, ob hanc solum causam improbaret, aut parvi faceret, non solum iniquus esset, sed cum Luthero aliisque sectariis id sentire videretur, ac si Ecclesia Christi defecisset, nec pari nunc, atque olim potestate esset prædita. Anne promissiones Christi, ac potestas ab eodem collata certis temporum spatiis est definita? nunquid cum apostolis, eorumque successoribus usque ad consummationem se futurum esse pollicitus est? Ceterum, quæ sit justa ac sufficiens ratio, quamquam disciplinæ legem immutandi, aut potius conservandi tuendique, id certe ab eadem judicari ac definiri auctoritate debet, quæ itidem jus habet eandem vel mutandi, vel stabiliendi. Manifestum id est ex omni analogia universorum jurium, ut, qui jure quopiam, aut facultate gaudet, suo ipsius circa usum illius atque exercitium iudicio uti possit (5).

(1) S. Augustin. epist. 118. ad Januar. c. 5. — (2) Ibid. c. 2.

(3) Ib. c. 5. Similiter disserit S. Thomas 1. 2. q. 97. a. 2.

(4) Vid. c. ult. Dist. XI. Coust. Epist. 25. Innocentii I, n. 1 et 2 p. 855.

(5) Conf. §. XV (b.)

§. CCCXCIII. Scriptores nostrorum temporum multa se in disciplina ecclesiastica videre putant, quæ improbanda sint, et elimari, reformarique a se debere confidunt. Etsi quid ducentis, ac sexcentis jam annis vigeat in Ecclesia; quando nullum ejus vestigium reliquerunt apostoli, id *sequiore ævo* introductum dicunt. Genera-

tim illud animadvertendum, intolerabili superbia foetere istiusmodi homulos, qui opinionationes ac ludibria suæ imaginationis innumerabilium episcoporum, ac pontificum doctrina et sanctitate insignium iudicio, ipsiusque adeo sacrosancti et œcumenici concilii Tridentini decretis præferre non dubitant: eosdem infensum erga Ecclesiam animum prodere, vocesque spargere seditiosas, seu ad scissionem membrorum ac capitis confictas. Quis domi suæ ferat illum, qui omnem domesticam disciplinam, ac patrisfamilias præcepta carperet? quis in civitate pro bono haberet cive eum, qui universam politiam, qui magistratum ordinationes, qui imperantis leges exponeret, detorqueret, ac reprehenderet modo, quo isti sanctæ Ecclesiæ leges disciplinares tractant? Sed singulares quosdam dicteriorum locos indicabo.

(a) Hoc, inquit, atque illud nec institutum fuit a Christo, nec apostolorum ætate viguit. At satis est, quod Christus ea, quæ a se determinata non fuerunt, determinandi atque instituendi, ac pro temporum locorumque ratione temperandi potestatem reliquerit Ecclesiæ, suumque ipsi assistentem spiritum promiserit. Si apostolorum ætatem desiderant, revocent modestiam, simplicitatem, subjectionem fidelium laicorum: revocent paupertatis studium ac despicientiam mundanarum rerum: et fidei fervorem, et fugam, aversionemque erga eos, qui hæresin et divisionem introduxerunt, aut fovenerunt; revocent dein plenam et integerrimam sacræ potestati libertatem: tollant præsentationum ac nominationum jura: reducant pœnitentias publicas, nocturnas vigilias, usum frequentissimum sacræ synaxeos, quæque sunt generis istius, a quibus ipsi abhorrent longissime. Repetantur dicta §. præc. (c) Ceterum non omnia, quæ a Christo vel apostolis acta sunt, in legum numero haberi possunt. *Liquido apparet, inquit S. Augustinus, quando primum acceperunt discipuli corpus et sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur* (1)?

(b) *Abusus sæpe memorant, atque exaggerant, qui in negotiis religionis, et disciplina Ecclesiæ succreverunt, quique exstirpari non possent, nisi manu laicorum. Duæ hic quæstiones implicantur: prima, sitne revera inter abusus rejiciendum, quod eo nomine dedecorant. Constat enim Lutherum quoque solis abusus mederi se velle jactitasse. Quid? si nostri homines inter abusus censerent ea, quæ a doctissimis, sanctissimisque viris, ab ipsis principibus*

catholicis; a celeberrimis ac sapientissimis episcopis probata, instituta, confirmata, usurpata fuerunt? Sed posita ea quæstione veluti præjudiciali, esse, quem vocitant, revera abusum; quæ est illa jurisprudentia, quæ jura aliorum sua libertate male utentium invadere permittit, si nemini faciant injuriam? atqui jura et potestatem Ecclesiæ a politico imperio independentem asserunt, debentque plane asserere. Abusibus Ecclesiæ SS. concilium Tridentinum maxime providit, ea nempe de causa congregatum, ut *propulsatis hæresum tenebris catholicæ veritatis lux refulgeat, et ea, quæ reformatione egent, reformentur* (2). Marcianus quidem imperator in clericis ac monachis ætatis suæ abusus vidit. Quid ergo? iisne extirpandis profanas manus adhibuit? *Docuit exemplo suo*, ait Petrus de Marca, *quid sequi debeant in posterum principes, cum clericorum et monachorum disciplina constituenda est* (3). Capitula tollendis iis abusibus idonea concilii Chalcedonensis judicio ac potestati subjecit.

(c) *Simile est, quod de vitiis, de negligentia ac pravis moribus personarum ecclesiasticarum sæpe objectant, quasi hæc justum præberent titulum hominibus laicis, jura sacra usurpandi, iisque ecclesiasticos exspoliandi.* Sed hoc funditus, si expendatur, Hussiticum est; delictis enim, pravisque moribus potestatem amitti non tantum sacram, sed politicam quoque Hussius docuit (4). Quanto rectius Basilius Imp. ad synodum œcumenicam VIII ita disseruit: *non est datum laicis, aut iis, qui civilibus officiis mancipantur, secundum canonem dicendi quidpiam penitus de ecclesiasticis causis... Quantæcunque enim religionis et sapientiæ laicus existat, vel etiamsi universa virtute interius polleat, donec laicus est, ovis vocari non desinet: rursusque quantæcunque episcopus sit irreverentia, et irreligiositate plenus, et nudus omni virtute, donec antistes est, et veritatis verbum recte prædicaverit, pastoris mentionis et dignitatis damna non patietur* (5). Æque inanis est distinctio, cum de auctoritate Romanorum Pontificum agitur, qua inter *sedem, ac sedentem* discrimen faciunt; nempe jura sedi concessa non polluntur, nec tolluntur peccatis sedentium; sed ea ipsa jura sedi concessa, vel sedis nomine significata, ita sedentis personæ inhaerent, ut nulli alteri competant, nisi sedenti vel præidenti, qui sedem pro tempore obtinet; atque id est, quod S. Leo binis epistolis suis revera docuit, quas in pravum detorqueere sensum nonnulli conati sunt (6).

(d) *Nihil est, quod crebrius obtendere solent novi doctores jurium sacrorum, quam nexum, qui inter disciplinam Ecclesiæ, resque politicas intercedit, qui pro justa haberi causa debeat, ob quam in ea constituenda disciplina suæ etiam imperanti civili partes sint assignandæ.* Si quis omnia verset animo, quæ de illo nexu commentari solent, facile deprehendet, totum id eo recidere, ut putent, per negotia Ecclesiæ publicam quietem et felicitatem turbari, aut

publicæ rei commoda interverti posse. De primo dictum est supra; de altero pauca annotabo. Si homines singulares, aut gentes cogitemus in primigenio libertatis et independentiæ statu constitutas, altera alterius jura ac libertatem turbare non potest eo solum obtentu, quod nexus aliquis inter res ac statum utriusque possit concipi. Crescens vicinæ gentis potentia, etsi nexum vel respectum quendam habeat ad gentem alteram, justa belli causa non est. Si homines plures eandem ambient dignitatem, si similia exerceant commercia, si paribus studiis sese perficere allaborent, haud ægre nexus aliquis inter actiones et negotia utriusque potest conungi; qui tamen nexus, nisi Hobbesiano belli jure uti quis velit, justa causa non est, ob quam alter alterius libertatem lædat (7). Qui spiritualia Ecclesiæ negotia cum politicis confert, cum fine et mediis longe inter se distent, ægre deprehendet nexum, qui fictitius non sit, et calumniam contineat; qui tamen, si esset revera aliquis, libertati Ecclesiæ tam parum obesse posset, quam parum obest politici regiminis libertati. Certe is nexus, cum vi notionis suæ mutuus sit; vel utraque ex parte, vel neutra obesse debet, et juste obtendi. Neque Ecclesiæ negotia ob eam duntaxat causam, quod *externa* sint, *temporalia*, ac temporali potestati obnoxia censi possunt. Secus totum pene, quod Christus instituit, cum Ecclesiam visibilem institueret, temporali potestati subjecisset. Nam Evangelii prædicatio, instructio, Sacramenta, sacrosanctum sacrificium, ministrorum electio et ordinatio, denunciatio illa evangelica: *dic Ecclesiæ*; regimen pastorale, usus potestatis clavium, conventus sacri, publicæ preces, aliaque sexcenta, cum inter homines peragantur utique humano modo, certe externa sunt, nec tamen politicæ potestati subjecta. Ceterum cum plurimum intersit Ecclesiæ, benevolos habere principes politicos, ipsa cavebit perdiligenter, quando potestatem suam exerit, ne qua re illos offendat, et a se alienet. Qui ecclesiarum rectores suspectos reddunt, atque in invidiam vocant apud politicos principes, non modo naturalia famæ jura lædunt, sed multo etiam plus obsunt publicæ quieti, quam per ordinationes Ecclesiæ fieri queat.

(1) S. Augustin. epist. 118, C. 6. — (2) Concil. Trid. Sess. II et III.

(3) Concord. Sac. et Imp. L. II, C. VII, n. 7.

(4) Conf. propositiones damnatas Hussii in App. Theologiæ p. 210.

(5) Harduin. T. V. p. 920. — (6) Epist. 106 et 119. edit. Venet.

(7) §. CCCLXVI. (b.)

§. CCCXCIV. Cum administratione ac perceptione sacramentorum multa cohærere diximus, non juris divini, sed disciplinæ ecclesiasticæ propria. Hoc igitur loco indicanda potius, quam pro dignitate tractanda est celebris quæstio de potestate statuendi impedimenta

dirimentia matrimonii, ea nempe, quæ humani sunt juris, non divini aut naturalis. Consensu omnium triplex veluti respectus inest in matrimonio; respicit enim finem, ac officium naturæ, a qua ad propagandum et conservandum humanum genus est institutum: dein refertur ad societatem civium, statumque civilem, cui, deficientibus ætate vel morbo civibus, alios cives novos, et quodammodo immortalitatem dat; ac si quod est caput ecclesiasticæ disciplinæ, in quo nexus quidam cum re politica conspici potest, certe istuc est, quod matrimonii leges complectitur; inde enim pendent legitimi aut illegitimi natales prolium, jura earundem, successiones et hereditates, causæ dotis, et donationis propter nuptias, alimentorum, imo et ordo succedendi in avita majorum bona, in provincias, in regna; ob quas causas facile lites oriri, ac etiam publica tranquillitas turbari potest. Denique ex catholica doctrina discimus, validum matrimonii contractum a fidelibus initum ad rationem ac dignitatem Sacramenti a Christo elevatum fuisse (1). Ob hanc triplicem relationem triplici legum genere matrimonium regitur, naturalibus ac divinis, civilibus, denique ecclesiasticis. Sed præcipua lis in eo vertitur, quam vim habeant leges civiles ac politicæ; anne ipsum vinculum, internumque valorem matrimonii afficiant, aut solos effectus civiles, nempe ordinem succedendi, ac jura temporalia tum conjugum, tum prolium attingant. Instar principii illud habendum est: Sacramenti ratio in eo sita est, ut res externa seu signum visibile ex Christi institutione et significet et efficiat gratiam internam, et invisibilem; porro matrimonium significat, et efficit eam gratiam ratione *vinculi*, seu ratione conjunctionis, quam inter conjuges producit, id est, ratione valoris interni; hoc enim respectu significat conjunctionem Christi cum Ecclesia (2). Igitur matrimonium ratione vinculi, sacramenti rationem obtinuit a Christo. Impedimentum dirimens illud est, quod impedit, quo minus inter eos, qui matrimonium contrahere volunt, vinculum coalescat, ac

vera interna conjunctio oriatur. De potestate igitur statuendi ejusmodi impedimenta dirimentia hasce opinionum positiones, tum ex iis, quæ modo diximus, tum aliis principiis ac fontibus sacri juris derivari.

(a) *Penes potestatem Ecclesiæ supremam et rectoriam est, jure proprio et intrinseco statuere impedimenta dirimentia matrimonii.* Nam I. Christus ad Sacramenti dignitatem elevavit contractum validum matrimonii; nec quis validus sit, aut sub qua conditione seu forma, definivit; cum igitur potestas disponendi de sacramentis, quatenus a Christo dispositum nihil est, Ecclesiæ conveniat; dubium esse non potest, quin Ecclesia contractum, quasi materiam sacramenti, per leges suas efficere ac determinare possit. II. Idcirco a SS. Tridentina synodo ita definitum est: *si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit* (3). Sane absurdum esset, si quis ex indulgentia principum ea impedimenta constituere potuisse Ecclesiam fingeret, atque in hunc sensum detorqueret laudatum canonem: *si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse ex concessione principum constituere impedimenta matrimonium dirimentia, anathema sit.* Neque enim de ea re poterat esse ratio ambigendi; cumque Ecclesia leges impedimentorum dirimentium universales esse voluerit; a quo principe poterat eam potestatem accipere? Vel quomodo ab omnibus, aut quo tempore accepit (4)? Imo Ecclesia eam potestatem videtur contra leges politicas principum exercuisse; nam III. eadem œcumenica synodus, clandestina fidelium matrimonia fuisse vera et rata declarat, quamdiu ea irrita non fecit Ecclesia, et anathemate ferit eos, qui vera ac rata fuisse negant (5). Satis igitur indicat, irritationem matrimonii quoad vinculum ex sola Ecclesiæ constitutione provenire. Nam clandestina matrimonia, aut sine consensu parentum vel sine præviis denunciationibus inita ita rejiciebantur legibus quorundam regnorum, ac si omnino nulla essent et irrita. IV. Si qua lis de valore matrimonii, indeque pendentibus legitimis natalibus incidit, eam ad suum tribunal Ecclesia avocat, idemque in Tridentino concilio his verbis definitum est: *si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos, anathema sit* (6).

(b) *Penes potestatem politicam est, statuere quæcunque impedimenta matrimonii pro subditis infidelibus, quorum conjugii inesse non potest ratio sacramenti: pro fidelibus item subditis impedimenta quæcunque relate ad effectus civiles, non autem relate ad vinculum matrimonii sine accedente auctoritate Ecclesiæ.* I. De materia sacramenti sine Ecclesiæ auctoritate disponi profana potestate nil potest. II. Fini potestatis politicæ satisfit, si effectus politicos suo arbitrio queat moderari; Sacramentum matrimonii cum sit

pro omnibus nationibus institutum, non difformibus imperantium decretis, sed communibus et uniformibus Dei et Ecclesiæ legibus regi debet, uti cardinalis Pallavicinus in historia concilii Tridentini animadvertit (7). III, S. Thomas, cujus auctoritatem objectare non cessant adversarii, *prohibitio*, inquit, *legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonii, nisi interveniret auctoritas Ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit* (8). IV. Ipsi catholici principes patres Tridentinos primi sollicitarunt per oratores suos, ut *clandestina* matrimonia redderent nulla, et *raptum* inter impedimenta dirimentia referrent. Cum decreta regum Gallorum diserte pronuntiarent, *subditos matrimonium valide contrahere non posse sine præcedentibus bannorum proclamationibus*; rex Ludovicus XIII a clero rogatus a. 1529 declaravit, id intelligi debere tantummodo de nullitate, quoad effecta civilia, in foro externo, non autem de nullitate intrinseca, et quoad substantiam; teste Carolo Richard, auctore gallo; qui idem de edictis Galliæ asserit, per quæ matrimonia filiorumfamilias insciis vel invitis parentibus inita videntur irritari, addens demum: *ita sane intelligunt ejusmodi edicta Galli ipsi jurisconsulti, quorum testimonia profert Fevretius in tract. de abusu. L. V, C. 2 (9)*. Atque in hanc sententiam jam a. 895 in concilio Triburiensi judicatum fuit (10). V. Secundum receptam juris regulam, *cujus quis in aliqua causa non sortitur forum, ejus neque legibus ligatur* (11). Porro nemo fidelium in matrimoniali causa forum sortitur politicum; ut patet tum ex jure communi canonum (12), tum ex citato supra canone duodecimo concilii Tridentini (13). Concludam hanc thesin verbis cardinalis Pallavicini: *neque hic necesse nobis est, questionem agitare, an legitima potestas ponendi impedimenta matrimonio, adeoque ea relaxandi, ablata fuerit principibus ab Evangelii lege; dum contractum illum extulit ad rationem sacramenti, naturæ limites excedentem, an postea ab Ecclesiæ lege. Ad ea, quod agimus, nobis sufficit, rem ipsam ita se habere* (14).

(1) Cum opinione eorum, qui rationem sacramenti a contractu valido matrimonii separari posse censent, minime consentit id, quod Innocentius III C. quanto 7. de Divortis docuit, « etsi, inquit, matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum et ratum existit; quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret. » Quod si baptismus efficit ratum conjugii sacramentum, sequitur, ut matrimonia clandestina, quæ vera et rata dicuntur a concilio Tridentino, sacramenti rationem habuerint, antequam irritarentur. *Sess. ead. C. I. de reform.*

(2) *Ephes. V, v. 32.* — (3) *Sess. ead. can. 4.*

(4) Inepta videtur animadversio Van Espen in *Supplemento in jus univ. P. II, Tract. XIII, C. I. ad N. XII.* agentis de cit. can. 4. « Sed et hoc fatendum est, concilium non definivisse, utrum ex Christi institutione, vel utrum ex principum indulgentia tacita vel expressa, hæc auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Ecclesiæ competat. »

(5) *Sess. cit. C. I. de reform.* — (6) *Ibid. can. 12.*

(7) *L. XXIII, C. 9, n. 12.* « Procul dubio, si a suo quisque animo æmulationem aut invidentiam erga ecclesiasticos amoverit, intelliget, quantæ sit utilitatis, ut contractus, cujus libertas et certa efficacia adeo necessariae sunt ad salutem et quietem animarum, pendeat in omnibus Christi fidelibus ab Ecclesiæ constitutionibus, uniformibus, et a caritate profectis, quæ tendunt ad sempiternam subditorum salutem; non autem a discrepantibus et sæpe minus tolerabilibus principum laicorum, qui temporarium bonum intendunt. Quodsi hæc Ecclesiæ jurisdictio bona ac legitima non esset, ... affirmare oportet, orbem terrarum ante non diu plenum cæcorum fuisse. »

(8) *In IV. Dist. 42. q. 2. a. 2. ad 4.*

(9) *Analys. concil. T. IV. v. Matrimon. §. VIII.*

(10) *C. I. de Sponsal. Conf. Hartzheim T. II, q. 403. Can. 39. concil. Triburiens.*

(11) *Arg. c. a. nobis. 21. de sentent. excomm. et l. fin. D. de jurisdict.*

(12) *C. tuam. 3. de ordine cognit. et c. causam. 7. qui sint filii legitimi.*

(13) *Cit. can. 12. Sess. XXIV.* « Absurdum fuisse visum politicis, inquit Suavis seu Sarpus, constitui articulum fidei, causas ad matrimonium spectantes pertinere ad judicem ecclesiasticum; cum hæc definitio appareat contraria iis, quæ leguntur in Codice tum Justiniani, tum Theodosii, et in aliis antiquitatis monumentis. » *Respondet Pallavicinus loc. cit.* « Cur potius istis absurdum non videbatur, dum illic principes et principum oratores tam vigileranter studebant procul arcere quodcumque creditum ab ipsis detrimentum suæ jurisdictionis, nihil eosdem huic canonis repugnasse; quin potius primum Legatum repugnasse, ut ibi apponeretur anathema? Quod si velimus utique tanquam debitum laicis principibus adjudicare, quidquid habetur in codicibus, et cui in Ecclesiæ infantia ob minus malum oportebat interdum, ut Pontifices palpebras submitterent, eisdem etiam arrogare, fas erit auctoritatem ad ipsos summos Pontifices confirmandos. »

(14) *Ibid. loc. cit.*

CAPUT XI.

Enumerantur objecta quædam particularia, circa quæ potestas sacra et rectoria Ecclesiæ versatur.

ARGUMENTUM.

CCCXCV. Jus Papæ, episcoporum, principum circa concilia.
CCCXCVI. Jus circa creandos Ecclesiæ ministros.
CCCXCVII. Circa bona temporalia ecclesiarum.
CCCXCVIII. Circa usum potestatis

sacræ, seu regimen ecclesiasticum.
CCCXCIX. Speciatim circa judicia ecclesiastica.
CCCC Et circa legum promulgationem.
CCCCI. Placitum regium, an sit necessarium pro usu potestatis sacræ.

§. CCCXCV.

CONCILIA, seu legitimi conventus episcoporum ob causas fidei et disciplinæ coacti, duplici modo considerantur; primo, tanquam *subjectum* potestatis sacræ ac rectoriæ: